

נתן את ההוראה? - מעלים נידוני קאהיר את השאלה:

איסר הראל
מאחרי הגב

דיין, לבון, עם כולם. בן-גוריון קיבל אותו יפה, אבל לא היה מוכן לגלות כלום. ככה נהגו גם האחרים.

משה דיין אמר השבוע על ארבעת אסירי קאהיר, לאחר שהפרשה התעוררה מח" דש: "לא צריך להפוך את קדושים מעונים." אולם מלבד מישפט זה, לא היה מוכן דיין להתייחס לפרשה כלל.

אך דיין עדיין הייב לציבור תשובה על השאלה מדוע הופקרו הארבעה. דיין, אשר החדיר לתוך צה"ל מושגים כמו: "אחי רי" ו"לא להשאיר חייל בשטח" וחינוך צבא שלם על ערכים אלה, מואשם עתה באשמה, אשר מבחינה אנושית, חמורה יותר מכל ההאשמות הנכונות, והלא-נכונות, שהוטחו כלפיו אחרי מחדל יום-הכיפורים, ככל שיקדים דיין להסיר את הלוט מעל המיסטוריון האופף את חלקו בפרשה מחרידה זו. כן ייטב לכולם.

לתם של הארבעה בשבי והוא, כמפקד לשעבר, צריך היה להפוך שמיים וארץ כדי לדרוש את שיחרורם. אולם לגיבלי, כמו לכל האנשים שהיו שקועים עד צוואר במים העכורים של העסקת-הביש, היה רק אינטרס אחד: "לא לעשות גלים." גם אחרי מילחמת ששת-הימים, לא הסיר כים דיין לדרוש את שיחרורם של נידוני קאהיר. אולם מאיר עמית התעקש. הוא נפגש עם דיין ואיים כי יעורר שערוריה ציבורית אדירה, ערך מיספר שיחות מא-חרי גבו של דיין, והצליח להשיג את החלטת הממשלה לדרוש לשחרר את ה-שבויים.

בריחה במסווה

של כדורסל

ב אותה עת החלו עיתוני מצריים, בראשות אל-אחראם, במיתקפה נגדית. למצרים היה ברור מה שלא היה ברור לכל הישראלים המעורבים בפרשה — כי ישראל תדרוש את החלפת הארבעה תמורת השבויים המצריים. עיתוני קאהיר יצאו בהכרזות, כי נידוני העסקת-הביש היי-בים לרצות את מלוא תקופת עונשם בכלא, ולא להשתחרר תמורת שבויים. אך בין שתי מילחמות אלו, היו עוד הודמנויות נוספות לניסיונות-שיחרור.

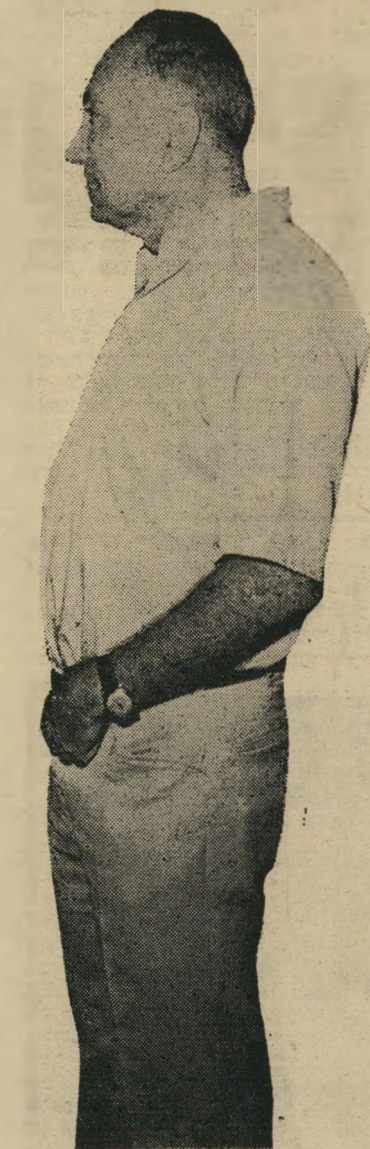
היה זה אחרי שהתברר לנו כי ישראל לא תהיה מעוניינת לשחרר אותנו. סיפר השבוע אחד מהם לידיד.

"היתה לנו או קבוצת כדורסל בכלא. רוברט דסה היה המאמן, ויקטור לוי מנהל-הקבוצה, ופרי לים נתנון הצלם הצמוד שלה. לפעם נבחרת-הכדורסל של הכלא, שאנחנו בעצם ניהלנו אותה, היינו משוטטים בין בתי-הכלא במצריים ועורכים תחרויות נגד נבחרות בתי-הכלא האחרים.

כשחזרו הארבעה לארץ, סיפרו להם על יחידת-קומנדו ישראלית אשר התאמנה לקרוא מביצע מיוחד, לחדור למצריים ול-שחרר אותם מהכלא, ואף עמדה לצאת מיספר פעמים לפעולה זו, אך בגלל תקלות טכניות לא יצא המיבצע אל הפועל. הארבעה אינם מאמינים לסיפור זה, אולם הם החליטו בכל זאת לגלות את האמת על אי-שיחרורם. נפגשנו עם כל מי שהיה מעורב בעניין. עם בן-גוריון ז"ל, משה

באמ"ן או, האלוף (מיל.) יובל נאמן, הם כיום יועציו הבכירים של שר-הביטחון שימעון פרס.

אפשר לבוא גם אל בנימין גיבלי בטענה לגבי התנהגותו בתקופה שאחרי מיבצע-הביש. גיבלי, אשר עף מאמ"ן בעקבות העסקת-הביש, שימש או כמפקד חטיבת גולני, אך ספק שגיבלי אחראי לנפשי

מאיר עמית
ביד תקיפה

אך פרשת אי-שיחרורם של נידוני-קאהיר מהשבי בן 11 השנים, בגלל שיקולים של פוליטיקה פנימית ויוקרה אישית, זו שהתגלתה רק השבוע, היא בודאי אחד הדברים הנוראים שקרו אי-פעם במדינת ישראל ובצה"ל, המחנך את חיליו וקציניו לערכים של אי-הפקרת חברים.

האשמות

פינג-פונג

ל שאלה הראשונה שהועלתה השר בוע היתה: מי הויה אחראי לאי-שיחרורם של הארבעה? הנהגה מסויימים מיהרו להפיץ את הידיעה כי המוסד, שבראשו עמד אז איסר הראל, הוא שהיה אחראי על היחידה וממילא על שיחרורם, וכי בגללו לא שוחררו.

טען השבוע איסר הראל בפני כתב העולם הזה: "אין בזה שמץ של אמת. מעולם לא הייתי אחראי, בשום צורה שהיא, לטיפול באסירי העסקת-הביש. הם היו שייכים ליחידה מיוחדת באמ"ן, ורק כאשר התפטרתי, ב-1963, עבר הטיפול למוסד. מאיר עמית, מי שהיה עד אז ראש אמ"ן והחליף אותי במוסד, לקח איתו יחידה זו מאמ"ן למוסד."

לעומתו אמר השבוע מאיר עמית לכתב העולם הזה: "איסר הראל מבלבל את המוח. זה לא החשבון האישי הראשון שיש לו איתי. אני לא ידעתי על כל העניין עד שהגעתי למוסד, ולא העברתי איתי שום יחידה מאמ"ן למוסד."

טען השבוע הראל: "אני לא ידעתי על כל העניין שום דבר. פיתאום הודיעו לי שהיה פיצוץ במצריים. גם בקשר לפאול פראנק (אברי אלעד), לא ידעתי כלום. האנשים שלי הודיעו לי שמסתובב בגרמניה איזה יהודי ומשוניץ בכל מקום שהוא איש-מודיעין ישראלי ושיש לו חומר רב על הפרשה."

ורק אז הסכימו בארץ לדרישתו להחזיר את אברי. נראה כי ב-עניין זה צודק הראל, והיחידה אכן היתה באחריותה של אמ"ן עד 1963.

ראש אמ"ן לאחר מילחמת-קדש, בתקופה שבה אפשר היה לדרוש את הארבעה הארבעה בשבויים מצריים, היה האלוף יהושפט ("פטי") הרקבי. הרקבי שימש בתפקיד ראש אמ"ן בשנים 1955-1959, והועף ממנו לאחר פלישת "ברווייהים" המפורסמת.

אמר השבוע הרקבי לכתב העולם הזה: "נכון שהייתי אז ראש אמ"ן, אבל אני לא זוכר שום דבר מהעניין הזה. עברו עלי הרבה דברים אחרים." טענת השיחה הזו משונה קצת. לאור העובדה שהרקבי שימש ארבע שנים תמימות מפקדם של חיילים שנמקו בכלא מצרי. פרט מעניין: הרקבי, כמו סגנו

כמי שעסק בחקירת הפרשה במשך תקופה כה ארוכה, בודאי יכול היה לתרום משהו להבהרת פרטיה.

מי מעוניין באמת?

א ידו נערך עתה עימות בין אסירי-קאהיר לבין אברי, בנוכחות המומחים שעסקו בחקירת עסקת-הביש — נתן היה סוף-סוף לגלות את מלוא האמת על הפרשה הקודרת ביותר בתולדות מדינת-ישראל.

אולם איש בצמרת המדינה אינו מעוניין בגילוי אמת זו.

וזהו, כנראה, הטענה העיקרית שבפי אסירי-קאהיר: שנסאר עליהם אפילו לפרסם את גירסתם בספר, שהיה הופך בלי ספק רבי-מכר עולמי, בעוד שלמרגל וולפגאנג לוז (גור-אריה), שנתפס כמה שנים אחריהם וישב עימם בכלא, ניתן לפרסם ספר שתורגם לכמה שפות.

אסירי-קאהיר נשארו אנשים טובים ותמימים, כפי שהיו מלכתחילה. אחרת, אינם מבינים את ההבדל בין שתי הפרשות:

לאיש לא היה עניין לסתום את פיו של לוז, מפני שפרשתו לא סיכנה את הקאריירה של איש מאנשי ה"שילטון בישראל". אולם העסקת-הביש של 1954 נשארה עדיין פתוחה מבחינות רבות וחשובות, 20 שנה אחרי תליות קורבנותיה, מפני שעד עצם היום הזה יש בישראל אנשים-חשובים-מאוד שגילווי ה"אמת כודה יהרום פופית את תרמיתם.

אולם מלבד ההוכחות הנסיביות, לא היתה בידי איסר שום עדות ישירה שבנוכחה להרשיע את אברי, ועל-כן לא הועמד לדין על אשמה כזאת. איסר דאג להרשיע את אברי בעבירה ביטחונית אחרת, ולא-יניכוי השליש מתקופת מאסרו. מפני שקיווה עד הרגע האחרון שאברי יישבר ויאסור את האמת, אולם כמו איסר לא יכול היה לסבול כי בפרשה כזאת יישארו דברים סתומים.

אולם אברי לא נשבר, והוא עומד גם כיום בתוקף על כך שהוא חף מכל פשע, אלא שנפל קורבן למזימות ראש אמ"ן ב-1954, ולמזימותיו של איסר שעה שהורשע בעבירה ביטחונית.

השבוע קיבל עניין זה מיפנה חשוב ביותר. בין שר טענותיהם, שהשמיעו בתום-לב, גילו אסירי-קאהיר, כי הם נשברו בחקירת המצריים מייד עם מעצמם, וגילו לחוקריהם את כל הידוע להם. (הדבר מסביר, אגב, את נסיגתו של מרסל לז'ון, ביום השאר גילו לחוקרים, על-ידי קפיצה בעד הלון.) בין השאר גילו לחוקרים כי מפקד הרשת הוא סוכן ישראלי המתחזה כסוחר גרמני בשם פאול פראנק.

בכך זאת לא נעצר אברי (דבריו), אלא המשיך להתהלך חופשי במצריים במשך שבועים עיום, הספיק למכור את המכונית שלו וזהם תלוק, באותם הימים לא עשה (דבריהם) דבר כדי להזהיר את חברי-הרשת שדא נעצרו עדיין, וכיניהם שמואל עזאר, אחד מן השניים שהוצאו לאחרי-מכן להורג בתליות.

אגב, מחר שאסר הראל לא שותף בשום תחקיר שני ערך על הפעולה אחרי בואם של אסירי-קאהיר לישראל.

עליפי בקשתו של אברי, נפגשתי איתו לבסוף בבית הסוהר בגלילי, אך בנוכחות איש הש"ב. שירותי-הביטחון סירבו לשחררו אף יום אחד לפני תום מלוא תקופת-המאסר, בלי הפחתת השליש המקובל. אחרי שיחרורו כתב ספר, בעזרת עידוא בן-גוריון המנוח, ונתן לי לקרוא את כתב-היד.

בכתב-יד זה תיאר אברי את בריחתו בצורה שקשה היה להאמין לה. לדבריו נודמן לו לפני-כן להציל את חייו של יוד פובע בחוף אלכסנדריה. כאשר ברר ממצריים זהגיש את הדרכון שלו לפקידה-הגבול בנמל-התעופה, רצה הנורד שזה יהיה דווקא אביו של אותו יוד. הפקיד איפשר לו לעבור, וכך ניצל מתליות.

גירסתו של איסר

ל איסר הראל היתה גירסה שונה לגמרי, בשנות כהונתו הממושפות בכנסת נודמן לנו להחליף כמה פעמים ידוע על נושא זה, שריתק את שינו, מאחר ששינו עסקנו בו בצורות שונות.

איסר האמין באמונה שלמה כי אברי מסר את הרשת לדין המצריים. בעיניו, ההסבר שהציע להסביר את ההתנהגותו של אברי כימים שאומנם נאסר בידי המצריים, וזוהי אחת שיוחרוחו מתוך ידי איסר לא פסל אף רמנע עם המצריים